

**Гжибовська Тетяна,
Пиндак Яна**

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Інституціоналізація політики боротьби з корупцією в Україні в умовах глобалізації залишає багато питань, зокрема це стосується системи антикорупційних органів, як однієї із найважливіших складових реалізації державної політики боротьби з корупцією.

Особливістю системи антикорупційних інститутів є те, що їх створення розпочалось з 2010 року. До цього політику боротьби з корупцією реалізовували органи, до повноважень яких входило попередження та/або боротьба з корупцією, як додаткова функція.

Було проаналізовано нормативні документи на підставі яких функціонують органи та встановлено, що відповідно до зазначених повноважень, органи варто розподілити на дві групи: органи зі спеціальним статусом та органи, що наділені окремими повноваженнями у боротьбі з корупцією. До першої групи віднесемо: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ); Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП); Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА); Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК); Національну раду з питань антикорупційної політики, Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики. До другої групи віднесемо: Державне бюро розслідувань (ДБР); прокуратуру України, Національну

поліцію України, Службу безпеки України (СБУ), Міністерство юстиції України (Мін'юст).

Аналізуючи діяльність антикорупційних органів, варто враховувати показники НАЗК, НАБУ та САП комплексно. Оскільки від співпраці саме цих органів залежить кількість розглянутих справ, формування обвинувальних актів, направлення справ до суду та ін.

У 2016 році було запущено подання е-декларацій високопосадовцями. За результатами подання е-декларацій детективами НАБУ було відкрито 25 кримінальних проваджень того ж року. На міжнародній арені НАБУ розпочало співпрацю із компетентними органами Латвії, Австрії, Кіпру, Швейцарії, Великобританії. Активно розпочала роботу лінія звернень громадян [1].

У 2017 році розпочали роботу два територіальні управління НАБУ – у Харкові та Одесі. Значної уваги приділено інформаційно-просвітницьким кампаніям. Однією з наймасштабніших була – «Студенти проти корупції» у форматі інтерактивної дискусії, яку НАБУ реалізує відповідно до Програми розвитку ООН в Україні. Як і попереднього року, продовжено міжнародну взаємодію у сфері боротьби з корупцією. До країн, з якими співпрацює НАБУ додалися Болгарія, Молдова, Кіпр, Швейцарія, Грузія, Ізраїль, Казахстан, КНР, Бельгія, Білорусь та ін. 7 вересня 2017 року було підписано Меморандум щодо обміну інформацією, досвідом, методами боротьби з корупцією між НАБУ в особі керівника А. Ситника та НАДР в особі головного прокурора Л. Ковеші. Також Меморандумом передбачено службову комунікацію та проведення

спільних заходів, зокрема навчальних та тренувальних [2].

Міжнародною експертною групою фахівців з оцінювання ефективності роботи правоохоронних органів (за програмою «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні») було надано висновки щодо трирічної діяльності НАБУ та САП. Визначено, що НАБУ успішно розвивається, діє результативно, має певний рівень ефективності. Також відзначено, що не виявлено серйозних процесуальних помилок, неправомірного втручання та зовнішнього впливу. Не зважаючи на позитивну оцінку, експертами було надано рекомендації: покращення комунікації між НАБУ та НАЗК, регулярне обговорення проблемних питань керівництвом та начальниками підрозділів НАБУ і САП, вдосконалення порядку взаємодії НАБУ зі ЗМІ. Також було вироблено рекомендації, що вимагають запровадження за межами НАБУ: внесення змін у законодавство стосовно антикорупційних органів лише за їх участю; надання САП автономності, створення Вищого антикорупційного суду, надати НАБУ можливість доступу до реєстру декларацій НАЗК. У 2018 році НАБУ розпочало співпрацю з такими країнами: Данія, Індія, Ірландія, Мальдіви та Уругвай [3].

Визначальним у 2019 році для діяльності антикорупційних органів було те, що 5 вересня 2019 року відбувся запуск Вищого антикорупційного суду. З 5.09.2019 по 31.12.2019 р. на розгляд до суду надійшло 175 справ. За двома справами ухвалено вирок. За цей період 38 суддів взяли участь у близько 3 800 засіданнях, було розглянуто близько 1400 процесуальних звернень [4].

Щодо діяльності антикорупційних органів інформацію представлено не у повному обсязі, однак зазначено, що НАБУ та САП продовжують активно працювати у сфері боротьби з корупцією.

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) – орган в структурі Генеральної прокуратури України, що є самостійною ланкою. САП було створено з метою забезпечення функціонування НАБУ у сфері підтримання державного обвинувачення та представлення інтересів громадян у антикорупційних справах. Для САП характерна автономність, яка забезпечується функціональною незалежністю прокурорів від керівництва ГПУ. Законом передбачено, що Генеральний прокурор України та його заступники не можуть давати вказівки прокурорам САП [5].

Ще одним антикорупційним органом, діяльність якого необхідно проаналізувати, є Національне агентство з питань запобігання корупції. НАЗК реалізує превентивну функцію під час реалізації політики боротьби з корупцією, зокрема, здійснюючи перевірку декларацій публічних службовців та виявляючи будь-які дані щодо фактів корупції чи зловживання службовими обов'язками [6]. Реалізація НАЗК такої функції відповідає рекомендаціям Групи держав проти корупції (GRECO), що були надані Україні в результаті проведення Спільних раундів оцінювання. Експерти Європейської Комісії також рекомендували передбачити реалізацію превентивної функції під час діяльності антикорупційних органів [7, с. 3-5].

Отже, аналізуючи усе вищезазначене, спостерігається регрес у діяльності корупційних органів, який продовжувався до 2012 року включно. З 2013 року

розпочинається робота над їх оновленням. Однак, лише наявність такої кількості спеціалізованих органів не підвищує рівень боротьби з корупцією. З нашої точки зору, ефективність протидії корупції залежить від створення єдиної і комплексної системи, якої досі немає в Україні. Це лише ускладнює та уповільнює процес реалізації антикорупційної політики. Тому що існує дублювання повноважень, неточність визначення компетенції у нормативно-правових актах, а також тиск зі сторони громадян, який посилюється низьким рівнем довіри серед населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про роботу НАБУ (серпень 2016 – лютий 2017). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-serpen-2016-lyutyu-2017> (дата звернення: 10.07.2019).
2. Звіт про роботу НАБУ (перше та друге півріччя 2017 р.). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-drugerpivrichchya-2017-roku> (дата звернення: 11.07.2019).
3. Звіт про роботу НАБУ (перше та друге півріччя 2018 р.). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-drugerpivrichchya-2018-roku> (дата звернення: 13.07.2019).
4. Звіт про роботу НАБУ (перше та друге півріччя 2019 р.). Національне антикорупційне бюро України: веб-сайт. URL: <https://nabu.gov.ua/report/zvit-drugerpivrichchya-2019-roku> (дата звернення: 23.02.2020).
5. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: Наказ Офісу Генерального прокурора від

05.03.2020 р. № 125. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text>
(дата звернення 16.07.2020).

6. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. С. 3186. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 14.12.2020).

7. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors: Fourth evaluation round. GRECO 84th Plenary Meeting. Strasbourg, 2019. 30 p.